

فصل ششم - آموزش

مبحث اول - آموزش و پرورش

نشانه‌های وضعیت مطلوب

- ارتقای عدالت تربیتی و افزایش دسترسی افراد جامعه به خدمات آموزش و پرورش رایگان و باکیفیت؛
- آماده‌سازی همه‌ساحتی کودکان و نوجوانان برای زندگی طیبه فردی، خانوادگی و اجتماعی؛
- افزایش مشارکت اجتماعی - تربیتی اولیا، معلمان، نهادهای دولتی و عمومی، مردمی و غیردولتی برای بهسازی آموزشی و پرورشی؛
- ارتقای موقعیت آموزشی و تربیتی در منطقه، جهان اسلام و جهان.

چرخش‌های تحول آفرین

- از تضمین صرف دسترسی به خدمات آموزشی به تضمین آموزش و پرورش باکیفیت برای همه؛
- از آموزش متکی بر انباشت اطلاعات به تقویت آموزش‌های مهارتی و کاربردی در همه ساحت‌های تربیتی؛
- از تصمیم‌گیری متمرکز دولتی به افزایش تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری اجتماعی و مردمی؛
- از یکسان‌نگری مدیریتی - آموزشی به تنوع و نوآوری در الگوهای مدیریتی و برنامه‌های آموزشی و پرورشی؛
- از مشارکت صرفاً مالی خانواده‌ها به مشارکت چندوجهی اجتماعی - تربیتی خانواده‌ها، مردم و نهادهای دولتی و عمومی و غیردولتی.

چالش ۱: ضعف در نظام حکمرانی آموزش و پرورش

عامل ۱: بخشی‌نگری در امر آموزش و پرورش

راهبرد ۱: ارتقای آموزش و پرورش به‌مثابه امر ملی با حضور همه بازیگران و ارکان

اهم اقدامات:

۱. سازماندهی و ارائه خدمات وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی و عمومی کشور به مدارس، با هماهنگی تسهیل‌گرانه وزارت آموزش و پرورش، به‌منظور تبدیل مدرسه به دریچه خدمات اجتماعی (میان‌مدت - وزارت آموزش و پرورش، سازمان برنامه و بودجه).

عامل ۲: تمرکزگرایی شدید وزارت آموزش و پرورش

راهبرد ۱: مردمی سازی نظام حکمرانی آموزش و پرورش

اهم اقدامات:

۱. فعال سازی ظرفیت های مردمی با راهبری و نظارت دولت، به منظور دسترسی افراد جامعه به خدمات آموزش و پرورش رایگان و باکیفیت و پیاده سازی الگوهای متنوع و بهینه مدیریتی، آموزشی و تربیتی از طریق نقش آفرینی معلمان، نمایندگان اولیا، نمایندگان مدیریت محلی و نمایندگان نهادهای فعال مذهبی و انقلابی به عنوان هیئت امنای مدارس به صورت غیرانتفاعی و بدون سودبری شخصی ذی ربطان با تمهید ملزومات لازم از جمله فراهم کردن شرایط نمانام سازی مدارس به صورت مجتمعی یا شعبه ای، بهره گیری از ظرفیت وقف، هبه، کمک های داوطلبانه و اعطای یارانه آموزشی به خانواده ها و متناسب سازی تدریجی ساختار مدارس دولتی و غیردولتی با این الگو، با استفاده از ظرفیت های قانونی موجود و در موارد مورد نیاز، پیشنهاد اصلاح قانون تأسیس و اداره مدارس و مراکز آموزشی و پرورشی غیردولتی (بلندمدت - وزارت آموزش و پرورش، دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، معاونت حقوقی ریاست جمهوری).
۲. بازطراحی ساختار وزارت آموزش و پرورش متناسب با زیرنظام های شش گانه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و تقویت زیرساخت های تنظیم گری و نظارت و کوچک و چابک نمودن وزارتخانه و دستگاه های تابعه با هوشمندسازی خدمات و فرایندها و حذف واحدهای زائد واسط میان ستاد وزارتخانه و مدرسه و کاهش نیروهای ستادی غیرضرور (میان مدت - سازمان اداری و استخدامی، وزارت آموزش و پرورش).
۳. تقویت قاعده گذاری، حمایت و نظارت محلی و نقش آفرینی فعال خانواده ها و فرهنگیان، با بازطراحی شوراهای استانی و منطقه ای آموزش و پرورش و استفاده از ظرفیت های قانونی موجود و در موارد مورد نیاز، پیشنهاد اصلاح قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش (بلندمدت - وزارت آموزش و پرورش، معاونت حقوقی ریاست جمهوری).

عامل ۳: تداخل ساختاری و مأموریتی در سیاست گذاری و نظارت فرا وزارتخانه ای

راهبرد ۱: یکپارچه سازی و هماهنگی سیاست گذاری و برنامه ریزی نظام آموزش و پرورش

اهم اقدامات:

۱. اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با همکاری همه دستگاه ها و نهادهای ذی ربط برای تکمیل و ترمیم این سند در چارچوب ماده واحده مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، تدوین لوایح قانونی مورد نیاز به عنوان پشتوانه حقوقی و تأمین الزامات زیرساختی، ساختاری، فرایندی، انسانی، محتوایی و مالی و فرهنگ سازی اقناعی آن در میان ذی ربطان (بلندمدت - دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، وزارت آموزش و پرورش، معاونت حقوقی ریاست جمهوری).
۲. ارتقای اثربخشی شورای عالی آموزش و پرورش با اجرای کامل قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش و آیین نامه اجرایی آن و طراحی نظام ارتباطی شورا با سایر نهادهای تصمیم گیر ذی ربط و تأکید بر رصد و پایش شاخص های پیشرفت تعلیم و تربیت کشور توسط دبیرخانه

شورا برای کمک به راهبری و تصمیم‌سازی آموزشی و پرورشی در چارچوب سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (میان‌مدت - دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش).

۳. ایجاد و یکپارچه‌سازی سامانه‌های اداری، مالی، اطلاعاتی، خدماتی و آموزشی و پرورشی وزارت آموزش و پرورش در سطح ستادی و صف، در راستای تحقق دولت هوشمند (کوتاه‌مدت - وزارت آموزش و پرورش).

۴. اتخاذ تدابیر لازم برای مدیریت تعارض منافع سرمایه انسانی وزارت آموزش و پرورش در تمامی موارد، از جمله اتحاد ناظر و منظور، اشتغال هم‌زمان، سهامداری و مالکیت، استفاده از رانت اطلاعاتی، قرارداد با کارکنان دولت و تأسیس و اداره مدرسه غیردولتی و برقراری شفافیت با ارائه گزارش عمومی، برخط و به‌روز از موارد لازم نظیر مجوزها، قراردادهای و گزارش مالی شرکت‌ها، سازمان‌های وابسته و کلیه مدارس در سامانه شفافیت وزارت آموزش و پرورش، با استفاده از ظرفیت‌های قانونی موجود و در موارد موردنیاز، پیشنهاد قوانین لازم (بلندمدت - وزارت آموزش و پرورش، سازمان اداری و استخدامی، معاونت حقوقی ریاست جمهوری، دفتر بازرسی ویژه ریاست جمهوری).

چالش ۲: برخی جهت‌گیری‌های عدالت‌ستیز در آموزش و پرورش

عامل ۱: توزیع نامتوازن و غیره‌دفع‌مند یارانه‌های آموزشی

راهبرد ۱: حاکم کردن رویکرد عدالت آموزشی - تربیتی در عین حفظ کرامت مردم
اهم اقدامات:

۱. طراحی سازوکارهای لازم به‌منظور تحقق عدالت آموزشی و دسترسی افراد جامعه به خدمات آموزش و پرورش رایگان و باکیفیت از طریق تخصیص هدفمند تدریجی بخشی از یارانه آموزشی در قالب اعتبار به خانواده‌ها بر اساس شماره ملی دانش آموز و متناسب با شاخص‌هایی نظیر استعداد و نیاز دانش‌آموز، بُعد خانوار، مقطع تحصیلی، میزان توسعه‌یافتگی منطقه محل زندگی و امکان هزینه اعتبار آن صرفاً در قالب احراز هویت الکترونیکی دانش‌آموز، با استفاده از ظرفیت‌های قانونی موجود و در موارد موردنیاز، پیشنهاد قوانین لازم (بلندمدت - سازمان برنامه و بودجه، وزارت آموزش و پرورش، دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، معاونت حقوقی ریاست جمهوری).

۲. طراحی و اجرای بسته‌های عدالت آموزشی - تربیتی برای جامعه هدف مناطق روستایی، محروم و مرزی و حاشیه شهرها، با بهره‌گیری از ظرفیت نهادهای ذی‌ربط حاکمیتی و خدمات داوطلبانه مردمی، وقف و هبه برای ایجاد فرصت دسترسی برابر به خدمات باکیفیت آموزشی و پرورشی دانش‌آموزان مشمول در عین حفظ کرامت و اقتضائات بومی و تربیتی و فراهم‌سازی زمینه شناسایی و هدایت استعدادها با تأکید بر توانمندسازی و ارتقای انگیزشی نیروهای بومی (میان‌مدت - وزارت آموزش و پرورش).

۳. تدوین و اعمال ملاحظات تضمین‌کننده دسترسی برابر همه به فرصت‌ها و توجه به تفاوت‌های محلی و جنسیتی و فردی آموزشی- تربیتی، با تدوین پیوست‌های عدالت تربیتی در برنامه‌ها (میان‌مدت - وزارت آموزش و پرورش).
۴. استفاده از بستر مجازی به‌عنوان جبران و مکمل آموزش و پرورش حضوری از طریق ایجاد زیرساخت واحد و یکپارچه حاکمیتی و ترغیب مؤسسات و افراد ذی‌صلاح و علاقه‌مند به ارائه خدمات و محتواهای آموزشی و تربیتی با تنظیم‌گری وزارت آموزش و پرورش، به‌منظور توسعه فرصت‌های آموزشی و پرورشی ملی و بین‌المللی برای کودکان و نوجوانان و اولیا، با در نظر گرفتن پیوست تربیتی و فرهنگی لازم برای رفع تهدیدات فضای مجازی (میان‌مدت - وزارت آموزش و پرورش، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات).
۵. تجمع و به‌کارگیری امکانات و شرایط لازم برای شناسایی و هدایت استعدادها برتر برای تقویت و فراگیرسازی اجرای طرح شهاب در مدارس (میان‌مدت - وزارت آموزش و پرورش، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری).

چالش ۳: افت کیفی خدمات آموزشی و پرورشی

عامل ۱: نارسایی زیرساخت‌ها و برنامه‌های کیفیت‌بخشی آموزش و پرورش
 راهبرد ۱: ایجاد زیرساخت‌های ارتقا و تضمین کیفیت خدمات آموزشی و پرورشی
 اهم اقدامات:

۱. بازطراحی برنامه درسی ملی بر اساس اسناد تحولی آموزش و پرورش و بازتولید برنامه‌های درسی و اهداف دوره‌های تحصیلی کنونی و اجرای آن، به‌منظور تحقق تربیت همه‌ساحتی، با تأکید بر متناسب‌سازی حجم و محتوای کتب درسی و ساعات و روزهای آموزشی با توانمندی‌ها و ویژگی‌های دانش‌آموزان، بهره‌گیری از روش‌های روزآمد و فعال و خلاق و بهره‌گیری از تجهیزات و فناوری‌های نوین آموزشی و تربیتی (میان‌مدت - وزارت آموزش و پرورش، دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش).
۲. اولویت‌بخشی به آموزش دوره‌های پیش از دبستان و ابتدایی به‌عنوان دوره‌های پایه در عملیاتی‌کردن برنامه‌های تحولی وزارت آموزش و پرورش و جهت‌دهی مضاعف منابع مالی و نیروی انسانی توانمند (میان‌مدت - وزارت آموزش و پرورش، دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، سازمان برنامه و بودجه).
۳. طراحی و پیاده‌سازی نظام جامع مشاوره و شناسایی و هدایت استعدادهای تحصیلی و شغلی و بازطراحی شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی و اصلاح برنامه درسی ملی بر اساس آن و آمایش سرزمینی (میان‌مدت - وزارت آموزش و پرورش).
۴. پیاده‌سازی نظام ملی سنجش و ارزشیابی و پایش همه‌جانبه خدمات تربیتی و آموزشی دانش‌آموزان، معلمان، دانش‌جومعلمان و نهادهای آموزشی و پرورشی بر اساس استانداردها و شاخص‌های بومی از طریق ایجاد سازمان ملی ارزشیابی و تضمین کیفیت تعلیم و تربیت ذیل

شورای عالی آموزش و پرورش و ادغام مرکز سنجش آموزش وزارت آموزش و پرورش، با پیشنهاد قوانین لازم (بلندمدت - سازمان اداری و استخدامی، دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، وزارت آموزش و پرورش، معاونت حقوقی ریاست جمهوری).

راهبرد ۲: ارتقای توانمندی و انگیزه سرمایه انسانی وزارت آموزش و پرورش بویژه معلمان اهم اقدامات:

۱. تعیین رتبه معلمان با طراحی سازوکارهای لازم، به منظور ارتقای عملکرد معلمان مبتنی بر شاخص‌های علمی، حرفه‌ای و تربیتی از طریق ایجاد سامانه جامع مدیریت عملکرد معلمان با دسترسی سلسله مراتبی سازمانی، قابلیت مشاهده برخط نتایج ارزیابی برای معلمان و محوریت نتایج ارزیابی این سامانه در تعیین وضعیت معلمان در زیرنظام‌های سرمایه انسانی، از جمله جبران خدمات، ارتقای شغلی، نقل و انتقال و تعیین معلمان نمونه (میان مدت - وزارت آموزش و پرورش).
۲. تقویت کمی و کیفی دانشگاه فرهنگیان برای مدیریت واحد تربیت معلم با تمرکز بر دوره‌های تربیت مربیان و معلمان چندساختی دوره پیش از دبستان و ابتدایی، از طریق تسهیل جذب اعضای هیئت علمی باصلاحیت و تأمین فضای فیزیکی و منابع موردنیاز (میان مدت - وزارت آموزش و پرورش).
۳. اصلاح رابطه مالی دولت با صندوق ذخیره فرهنگیان، ارتقای شفافیت، رفع تعارض منافع و تعیین وضعیت حقوقی آن، به منظور تقویت بنیه مالی فرهنگیان شاغل و بازنشسته و رفع مشکلات معیشتی آن‌ها، با استفاده از ظرفیت‌های قانونی موجود و پیشنهاد اصلاح اساسنامه صندوق (بلندمدت - سازمان اداری و استخدامی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت آموزش و پرورش، دفتر بازرسی ویژه ریاست جمهوری، معاونت حقوقی ریاست جمهوری).
۴. تسهیل راه اندازی و فعالیت قانونی نهادهای حرفه‌ای و علمی معلمان با به رسمیت شناختن شأن و حق کنش‌گری و اظهار نظر تخصصی آن‌ها در ساختارهای سیاست‌گذاری و تصمیم‌سازی آموزش و پرورش، برای دفاع قانونمند از حقوق فرهنگیان و کمک به بهبود کیفیت و عدالت آموزشی و پرورشی، با پیشنهاد قوانین لازم (بلندمدت - وزارت آموزش و پرورش، وزارت کشور، معاونت حقوقی ریاست جمهوری).
۵. ساماندهی کمی و کیفی سرمایه انسانی آموزش و پرورش با متوازن سازی جغرافیایی و جنسیتی و طراحی الگوی جذب و نگهداشت معلمان از طریق نیازشناسی آموزشی، متنوع سازی و رقابتی نمودن روش‌های جذب، با تأکید بر انتخاب شایسته‌ترین افراد در چارچوب اساسنامه دانشگاه فرهنگیان و بهره‌گیری حداکثری از ظرفیت دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور و انجام ارزیابی‌های علمی و حرفه‌ای طی دوره خدمت و پیشنهاد اصلاح قوانین مربوط به نظام بازنشستگی و تعهد خدمت (بلندمدت - وزارت آموزش و پرورش، دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، سازمان اداری و استخدامی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، معاونت حقوقی ریاست جمهوری).